

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра іноземних мов**

**ПРАКТИКУМ
ДЛЯ АУДИТОРНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ІЗ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЛАТИНСЬКА МОВА ТА ТЕРМІНОЛОГІЯ»**

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	Другий (магістерський)
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	21 «Ветеринарна медицина»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	211 «Ветеринарна медицина»
ОСВІТНЯ ПРОГРАМА	«Ветеринарна медицина»

УДК 811.124 (076)

Затверджено науково-методичною комісією
Білоцерківського НАУ
(Протокол № 8 від 28.05.2024 р.)

Цвид-Гром О.П. Практикум для аудиторної та самостійної роботи із навчальної дисципліни «Латинська мова та термінологія» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності – 211 «Ветеринарна медицина». Біла Церква: БНАУ, 2024. 135 с.

Рецензенти:

Сахнюк В.В., доктор вет. наук, професор, член-кореспондент Національної академії аграрних наук України

Біліченко А.М., канд. пед. наук, доцент

Практикум рекомендований для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності – 211 «Ветеринарна медицина» та структурований відповідно до навчальної програми курсу «Латинська мова та термінологія». Практичні завдання спрямовані на формування професійно-термінологічної компетентності здобувачів (анатомічної, фармацевтичної, клінічної, гістологічної та ін.). Завдання побудовані на основі вивченого матеріалу і сприяють підвищенню мотивації студентів до освітньо-пізнавальної діяльності та формуванню загальних компетентностей. Комплекс практичних вправ має на меті систематизувати та закріпити набуті знання, а також активізувати самостійну роботу студентів

© О.П. Цвид-Гром, 2024

© БНАУ, 2024

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1	
ФОНЕТИКА І ГРАМАТИКА ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ.	
ДІЄСЛОВО. ІМЕННИК	
ТЕМА 1 (2 год.). ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ.	
ФОНЕТИКА.....	7
Практичні завдання.....	8
ТЕМА 2 (4 год.). ПРАВИЛА ЧИТАННЯ. ПОДІЛ СЛІВ НА СКЛАДИ.	
НАГОЛОС.....	10
Практичні завдання.....	12
ТЕМА 3 (4 год.). ДІЄСЛОВО (VERBUM). ГРАМАТИЧНІ КАТЕГОРІЇ	
ДІЄСЛОВА. ОСНОВА ДІЄСЛОВА. ДІЄВІДМІНИ.....	
НАКАЗОВИЙ СПОСІБ (IMPERATIVUS). ВЖИВАННЯ НАКАЗОВОЇ	
ФОРМИ В РЕЦЕПТАХ.	
КОН'ЮНКТИВ У РЕЦЕПТУРНИХ ФОРМУЛЮВАННЯХ.....	
Практичні завдання.....	17
СТАЛІ РЕЦЕПТУРНІ ВИРАЗИ.....	
ДОПОМІЖНЕ ДІЄСЛОВО-ЗВ'ЯЗКА SUM, ESSE	
(БУТИ).....	
ТЕМА 4 (4 год.). ІМЕННИК. ГРАМАТИЧНІ КАТЕГОРІЇ	
ІМЕННИКІВ.....	
ПЕРША ВІДМІНА ІМЕННИКІВ.....	
Практичні завдання	22
ВЕТЕРИНАРНА ТЕРМІНОЛОГІЯ.....	
НЕУЗГОДЖЕНЕ ОЗНАЧЕННЯ. СТРУКТУРА	
АНАТОМОГІСТОЛОГІЧНИХ ТЕРМІНІВ.....	
Практичні завдання.....	26
СЛОВОТВОРЕННЯ.....	
ТЕРМІНОЕЛЕМЕНТИ.....	
Практичні завдання.....	29
ДРУГА ВІДМІНА ІМЕННИКІВ.....	
Практичні завдання.....	31
НАЗВИ ВІТАМІНІВ.....	
ТРЕТЯ ВІДМІНА ІМЕННИКІВ.....	
Практичні завдання.....	40
ЧЕТВЕРТА, П'ЯТА ВІДМІНИ ІМЕННИКІВ.....	
Практичні завдання.....	43
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2	
ПРИКМЕТНИК. ЧИСЛІВНИК. ПРИСЛІВНИК. СПОЛУЧНИК.	
ПРИЙМЕННИКИ І ЗАЙМЕННИКИ В РЕЦЕПТІ. ХІМІЧНА	
ТЕРМІНОЛОГІЯ. БОТАНІЧНА НОМЕНКЛАТУРА. РЕЦЕПТУРА.	

ТЕМА 5 (2 год.). ПРИКМЕТНИКИ. ГРАМАТИЧНІ КАТЕГОРІЇ ПРИКМЕТНИКА. ВІДМІНЮВАННЯ ПРИКМЕТНИКІВ.....	44
СТУПЕНІ ПОРІВНЯННЯ ПРИКМЕТНИКІВ У МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	44
Практичні завдання.....	46
ТЕМА 6 (4 год.). ВИВЧЕННЯ ЧИСЛІВНИКІВ, ПРИСЛІВНИКІВ І ЗАЙМЕННИКІВ В РЕЦЕПТІ, СПОЛУЧНИКІВ І ПРИЙМЕННИКІВ.....	50
Практичні завдання.....	52
ТЕМА 7 (4 год.). ХІМІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ. БОТАНІЧНА НОМЕНКЛАТУРА	54
НАЗВИ КИСЛОТ.....	54
НАЗВИ ОКСИДІВ, ЗАКИСІВ.....	56
Практичні завдання.....	57
НАЗВИ СОЛЕЙ, СКЛАДНИХ ЕФІРІВ.....	57
Практичні завдання.....	58
НАЗВИ ДЕЯКИХ ОЛІЙ.....	60
Практичні завдання.....	60
БОТАНІЧНА НОМЕНКЛАТУРА.....	61
ЛАТИНСЬКІ НАЗВИ РОСЛИН ТА ЇХ ЧАСТИН. ВИПISУВАННЯ ЛІКАРСЬКИХ ФОРМ З НАЗВАМИ РОСЛИН.....	61
МОДЕЛЬ УТВОРЕННЯ НАЗВ ВІДВАРІВ ТА НАСТОЇВ.....	62
Практичні завдання.....	63
ТЕМА 8 (4 год.). СТРУКТУРА ТА ПРАВИЛА ВИПISУВАННЯ РЕЦЕПТА. ЛІКАРСЬКІ ФОРМИ. РЕЦЕПТУРНІ СКОРОЧЕННЯ.....	63
КОРОТКІ ВІДОМОСТІ ПРО РЕЦЕПТ.....	63
СТРУКТУРА ТА ПРАВИЛА ВИПISУВАННЯ РЕЦЕПТА.....	64
ЛІКАРСЬКІ ФОРМИ.....	65
Практичні завдання.....	82
ДОДАТКИ.....	88
ТАБЛИЦЯ ВІДМІНЮВАННЯ ІМЕННИКІВ.....	88
РЕЦЕПТУРНІ СКОРОЧЕННЯ.....	88
НАЗВИ ДЕЯКИХ ТВАРИН.....	91
GAUDEAMUS	92
ЛАТИНСЬКІ КРИЛАТІ ВИСЛОВИ, АФОРИЗМИ.....	93
ЛАТИНСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК.....	120

ПЕРЕДМОВА

Освітній компонент «Латинська мова та термінологія» має практичну спрямованість і формує у майбутніх фахівців ветеринарної медицини професійно-термінологічну компетентність, сфокусовану на вивченні латинської медичної терміносистеми, а саме – анатомічної, фармацевтичної, клінічної та ін. Навчання термінологічної латини означає також створення передумов для усвідомленого засвоєння термінованих частин мови греко-латинського походження, що увійшли у відповідну субмову ветеринарії; читання і розуміння текстового матеріалу медичного змісту, розуміння міжнародної наукової медичної термінології та оволодіння латинськими крилатими висловами.

Практикум містить граматичний, лексичний і тематичний матеріал, передбачений робочою програмою для аудиторної та самостійної роботи, а також комплекс вправ і завдань, який передбачає використання рейтингового оцінювання рівня успішності студентів, накопичення рейтингових балів упродовж вивчення курсу.

Відповідно до Стандарту вищої освіти України другого (магістерського) рівня освіти, ступеня вищої освіти – магістр, галузі знань 21 Ветеринарна медицина, спеціальності 211 Ветеринарна медицина здобувачі вищої освіти мають сформувати такі компетентності з дисципліни

№ СК за СВО	Класифікація компетентностей за НРК	Знання	Уміння	Комунікація	Автономність та відповідальність
Загальні компетентності					
ЗК 2	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	–знати словникову форму всіх частин мови, що вивчаються в курсі; – знати і розуміти термінологію латинського походження з анатомії, фармакології, хімії, біології та ін. суміжних дисциплін;	– уміти аналізувати найменування лікарських препаратів та розуміти значення компонентів слова; –уміти визначати частини (компоненти) складного терміна, розуміти етимологію терміна-композита, розуміти інформативне навантаження термінів та визначення загального змісту термінів –комполітів; –уміти грамотно писати латинську частину рецепта;	– готовність до комунікації у письмовій та усній формах латинською мовою з метою вирішення завдань у майбутній професійній діяльності; – здатність комунікувати з колегами щодо наукових досягнень, як на загальному рівні, так і на рівні спеціалістів, обговорювати	– здатність виконувати самостійні завдання відповідно до розробленої програми. – здатність нести особисту відповідальність за результати власної професійної діяльності. – здатність адаптуватись до нових ситуацій та приймати відповідні рішення.

				наукові теми, використовуючи у професійному спілкуванні латинські медичні терміни;	
ЗК 3	Знання та розуміння предметної галузі та професії.	– знати і граматично правильно вживати медичну ветеринарну термінологію, – знати 50-70 крилатих латинських виразів та клінічних ідіом.	– уміти інтерпретувати зміст латинської ветеринарної медичної термінології державною мовою; – уміти писати рецепти латинською мовою, перекладати клінічні діагнози у межах рівня поставлених задач для рішення професійних питань; – уміти перекладати з латинської мови на українську і з української на латинську анатомічні, гістологічні, деякі біологічні і фармацевтичні терміни, прості фрази, знати афоризми;	– володіти базовими навичками мовлення, необхідними для читання оригінальної літератури. – володіти техніками встановленн я професійних контактів з використанн ям латинських медичних термінів	– здатність усвідомлювати необхідність навчання впродовж усього життя з метою поглиблення набутих та здобуття нових фахових знань. – здатність відповідально ставитись до виконуваної роботи, самостійно приймати рішення, досягати поставленої мети з дотриманням вимог професійної етики

Відповідно до Стандартної операційної процедури, (SOP 2019), вивчення навчальної дисципліни сформує такі компетентності:

1.4 Ефективне спілкування з клієнтами, громадськістю, професійними колегами та відповідальними представниками в органах влади, використовуючи мову, що відповідає зацікавленій аудиторії, дотримуючись, при цьому, повної поваги і конфіденційності.

2.11. Принципи ефективної міжособистісної взаємодії, включаючи спілкування, лідерство, управління та роботу в команді.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Символ результатів навчання за спеціальністю «Ветеринарна медицина» відповідно до ОПП	Результати навчання дисципліни «Латинська мова та термінологія» 3	Студент повинен знати і уміти
PH 1	Знати і грамотно використовувати термінологію ветеринарної медицини.	<ul style="list-style-type: none"> – знати словникову форму всіх частин мови, що вивчаються в курсі; – знати і граматично правильно вживати медичну ветеринарну термінологію, писати рецепти латинською мовою, перекладати клінічні діагнози у межах рівня поставлених задач для рішення професійних питань; – уміти інтерпретувати зміст латинської ветеринарної медичної термінології державною мовою; – знати і розуміти термінологію латинського походження з анатомії, фармакології, хімії, біології та ін. суміжних дисциплін; – уміти аналізувати найменування лікарських препаратів та розуміти значення компонентів слова; – уміти визначати частини (компоненти) складного терміна, розуміти етимологію терміна-композиції, розуміти інформативне навантаження термінів та визначення загального змісту термінів - композитів; – вміти грамотно писати латинську частину рецепта; – вміти перекладати з латинської мови на українську і з української на латинську анатомічні, гістологічні, деякі біологічні і фармацевтичні терміни, прості фрази, знати афоризми; – знати 50-70 крилатих латинських виразів та клінічних ідіом.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ФОНЕТИКА І ГРАМАТИКА ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ. ДІСЛОВО. ІМЕННИК

ТЕМА 1. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ. ФОНЕТИКА І ПРАВИЛА ЧИТАННЯ. КЛАСИФІКАЦІЯ ГОЛОСНИХ І ПРИГОЛОСНИХ. ДИФТОНГИ. ДИГРАФИ. БУКВОСПОЛУЧЕННЯ

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Прочитайте вголос: *mánus* – кисть, *véna* – вена, *fíbula* – малогомілкова кістка, *pés* – стопа, *rádix* – корінь, *húmerus* – плечова кістка, *nervus* – нерв, *déns* – зуб, *lóbús* – частка, *ála* – крило, *fémur* – стегно, *artéria* – артерія, *glándula* – залоза, *régio* – ділянка, *pléxus* – сплетіння, *túnica* – оболонка, *párs* – частина, *músculus* – м'яз, *rámus* – гілка, *máior* – великий, *lárynx* гортань, *ventrículus siníster* – лівий шлуночок, *artéria frontális* – лобова артерія, *mémbrum inférius* – нижня кінцівка, *márgo úteri* – край матки, *ós zygomáticum* – вилична кістка, *búrsa synoviális* – синовіальна сумка.

Завдання 2. Прочитайте слова, поясніть правила вимови приголосної с: *cella* – клітина, *cera* – віск, *canis* – кінь, *vacca* – корова, *lac* – молоко, *cerebrum* – мозок, *caaverna* – печера, каверна, *coepi* – я почав, *carcinoma* – ракова пухлина, *cervix* – шия, *bacterium* – бактерія, *cylindricus* – циліндричний, *cilium* – вія, *convallaria* – конвалія, *cito* – швидко, *verruca* – бородавка, *siccus* – сухий, *cyaneus* – синюшний, *colica* – коліки, *varicella* – вітряна віспа, *sectio* – розтин, *vesica* – міхур, *ulcus* – виразка, *sossugeus* – куприковий, *coronalis* – вінцевий, *caementum* – камінь, *soccus* – кок, *socci* – коки, *criticus* – вирішальний, переломний, *clínica* – клініка, *convalescens* – одужуючий, *causa* – причина, *contracture* – скорочення м'язів, *commotio cerebri* – струс мозку, *caput* – голова, *facies* – поверхня, *collum* – шия, *cranium* – череп, *scapula* – лопатка, *fascia* – фасція, *sulcus* – борозна, *cortex* – кора, *cartilago* – хрящ, *occipitalis* – потиличний, *corpus* – тіло, *tuberculum* – горбок, *crus* – гомілка, *cervix* – шийка, *plica* – складка, *plcae* – складки, *processus* – відросток, *incisura* – вирізка, *cervicalis* – шийний, *caecum* – сліпа кишка, *sulci palatini* – піднебінні борозни, *os sossugis* – куприк, *cavitas dentis* – порожнина зуба, *cornua sacralia* – куприкові ріжки.

Завдання 3. Прочитайте, поясніть вимову літери s:

basis – основа, *fundus* – дно, *fossa* – ямка, *commissura* – спайка, *gaster* шлунок, *vasa* – судина, *septum* – перегородка, *nasus* – ніс, *prisma* – призма, *tonsilla* – мигдалик, *cytoplasma* – цитоплазма, *vasa* – *vasorum* судини судин, *pés siníster* – права стопа, *septum* – *nasí* перегородка носа, *sulcus supérior* – верхня борозна, *systema nervosum* – нервова система, *basis óssis* – основа кістки.

Завдання 4. Прочитайте, поясніть вимову дифтонгів: *oesophagus* – стравохід, *auris* – вухо, *cauda* – хвіст, *aponeurosis* – апоневроз, *eutonia* – евтонія, *arteriae* – артерії, *diploë* – діплове, *aër* – повітря, *eurnoë* – евпное, *glándulae oesophageae* – стравохідні залози, *tuba auditiva* – слухова труба, *párs caudális* – кавдальна частина, *corpus tibiae* – тіло великогомілкової кістки, *venae gastricae* – шлункові вени.

Завдання 5. Прочитайте, поясніть вимову диграфів та буквосполучень:

brachium – плече, *pharynx* – глотка, *diaphragma* – діафрагма, *lymphoideus* – лімфоїдний, *bronchus* – бронх, *raphe* – шов, *thalamus* – таламус, *rhomboides* – ромбоподібний, *thorax* грудна клітка, *articulatio* суглоб, *substantia* речовина, *ostium* – отвір, *palatinus* – піднебінний, *obliquus* – косий, *liquor* – рідина, *os ethmoidale* – решітчаста кістка, *glándula thyroidea* – щитоподібна залоза, *artéria angularis* –

кутова артерія, *músculus lóngus* – довгий м'яз, *canális inguinális* – пахвинний канал, *phálanx média* – середня фаланга, *meátus acústicus* – слуховий прохід, *óstium pharyngéum* – глотковий отвір, *área vestibuláris* – вестибулярне поле, *articulatiónes thorácis* – суглоби грудної клітки, *ligaméntum quadrátum* – квадратна зв'язка, *forámen ischiádicum* – сідничний отвір.

Завдання 6. Прочитайте слова, дотримуючись правил вимови:

1. *Nervus* – нерв, *dens* – зуб, *febris* – лихоманка, *teres* – круглий, *secale* – жито, *bene* – добре, *genu* – коліно, *tendo* – сухожилок, *littera* – буква, *meatus* – прохід, *semen* – насінина, *fovea* – ямка, *diabetes* – діабет.

2. *Vitaminum* – вітамін, *finio* – закінчую, *bilis* – жовч, *nitris* – нітрит, *insanabilis* – невиліковний, *majalis* – травневий, *januarius* – січень, *junctura* – сполучення, *intestínium jejunum* – порожня кишка, *jesur* – печінка, *juvenis* – юнак, *jugum* – ярмо, гребінь.

3. *Dyspepsia* – розлад травлення, *pyelitis* – запалення ниркових мисок, *hydrargyrum* – ртуть, *hypotonia* – знижений кров'яний тиск, *amygdale* – мигдаль, *myopia* – короткозорість, *myoma* – м'язова пухлина.

4. *Hydrops* – водянка, *habitus* – зовнішній вигляд, *vehemens* – сильний, *herba* – трава, *hiems* – зима, *hie* – цей, *haema* – кров, *hiatus* – отвір, щілина.

Завдання 7. Прочитайте слова, визначте дифтонги: *foedus* – плід, *Graecia* – Греція, *aether* – ефір, *gangraena* – змертвіння, *anaemia* – малокрів'я, *aeger* – хворий, *costae* – ребра, *laesio* – пошкодження, *praecordium* – передсердя, *paediatra* – дитячий лікар, *praemolaris (dens)* – малий кореневий зуб, *foetor* – неприємний запах, *coelia* – черевна порожнина, *oesophagus* – стравохід, *roentgenologia* – вчення про рентгенівські промені, *auris* – вухо, *auditus* – слух, *auscultatio* – вислуховування, *aura* – подих, *autointoxicatio* – самоотруєння (невимушене), *pausea* – морська хвороба, *fauces* – зів, *leukaemia* – білокрів'я, *aneurysma* – розширення артерії, *neuritis* – запалення нерва, *pneumonia* – запалення легенів, *pseudomembrana* – шкірна перетинка, *eupnoë* – правильне дихання, *aër* – повітря, *diploë* – губчаста речовина, *uroreticus* – що виробляє сечу.

Завдання 8. Прочитайте слова, дотримуючись правил вимови букви l: *lux* – світло, *labor* – праця, *ampulla* – ампула, *sal* – сіль, *locus* – місце, *longus* – довгий, *lumbalis* – крижовий, *latus* – широкий, *columna* – стовп, *pulsus* – пульс, *medulla* – мозок, *pulmo* – легеня.

Завдання 9. Прочитайте слова, дотримуючись правил вимови букви s: *status* – положення, стан, *usus* – вживання, *incisura* – вирізка, *cataplasma* – припарка, *consistentia* – вміст, *abscessus* – нарів, *fossa* – ямка, *cavernosus* – печеристий, *musculosus* – м'язовий, *systema* – система, *dosis* – доза, *organismus* – організм. 3. *Radix* – корінь, *vertex* – верхівка, *extensor* – розгинач, *extractum* – витяжка, *luxatio* – вивих, *xiphoides* – мечоподібний, *anthrax* – сибірка (сибірська язва), *meninx* – мозкова оболонка, *proximalis* – найближчий до тулуба, *maximus* – найбільший.

Завдання 10. Прочитайте слова, дотримуючись правил вимови буквосполучень qu- gu-: *qualis* – який, *quotidie* – щоденно, *quoque* – також, *liquor*

– рідина, quercus – дуб, соquo – варю, squamosus – лусковий, triquetrus – тригранний, antiquus – стародавній, sanguis – кров, anguis – змія, sublingualis – під’язиковий, unguentum – мазь.

Завдання 11. Прочитайте слова, дотримуючись правил вимови: dens, digitus, febris, facies, gena, gutta, hepar, homo, habere, humerus, hie, iodum, jugularis, jecur, ejulare, kalium, labium, ligamentum, mamma, mel, naris, nasalis, pecus, pulvis, equus, aqua, quinque, rectum, rotator, sinus, sus, mucosa, plasma, suavis, suillus, tetanus, tibia, temporalis, operatio, Latium, bestia, mixtio, vena, virus, xiphoideus, zoon, zygomaticus, zincum, influenza, larynx, ichthyolum, glycerinum.

Завдання 12. Прочитайте слова, дотримуючись правил вимови буквосполучення ti-: substantia – речовина, solutio – розчин, vitium cordis – вада серця, palpatio – промацування, auscultatio – вислуховування, digestio – перетравлення, actio – дія, combustio – опік.

Завдання 13. Прочитайте слова, дотримуючись правил вимови приголосних буквосполучень: typhus exanthematicus – сипний тиф, erythema – почервоніння, cholecystitis – запалення жовчного міхура, haemophilia – кровотеча, nephrolithiasis – нирково-кам’яна хвороба, cochlea – равлик, rharpe – шов, concha – черепашка, chirurgus – хірург, chondros – хрящ, physiologia – наука про життєві процеси в організмі, xanthochromia – жовтий відтінок шкіри, ischuria – затримка сечі, haemorrhagia – кровотеча, chloasma – пігментна пляма, thermotherapia – лікування теплом, prophylaxis – попередження (захворювань), paraesthesia – оманливе відчуття, rhinorrhagia – носова кровотеча, thyreoideus – щитовидний, splachnologia – наука про внутрішні органи.

Завдання 14. Прочитайте слова, дотримуючись правил вимови: polynuclearis – багатоядерний, sectio caesarea – кесарів розтин, appendix – відросток сліпої кишки, botulismus – харчове отруєння, exulceratus – вкритий виразками, naevus – родимка, psychosis – психічна хвороба, thalamus – зоровий горб, systole – скорочення, interosseus – міжкістковий, trochanter – вертлюг, hirudo – п’явка, aorta ascendens – висхідна аорта, manubrium – рукоятка.

ТЕМА 2. ПРАВИЛА ЧИТАННЯ. ПОДІЛ СЛІВ НА СКЛАДИ. ДОВГОТА ТА КОРОТКІСТЬ СКЛАДІВ. НАГОЛОС

Правила наголосу

У латинській мові, так само як в українській, один із складів слова вимовляється з більшою силою – на нього падає наголос. Кількість складів відповідає кількості голосних. Дифтонг позначає один звук. Склади нумеруються з кінця слова.

cós-ta ar-té-ri-a
2 1 4 3 2 1

zy-go-má-ti-cus
5 4 3 2 1

Склад може бути коротким (позначається знаком «̄» над голосним), або довгим (позначається знаком «̄» над голосним). Довгота чи короткість складу залежать від довготи чи короткості голосних.

Голосний довгий:

- 1) Над ним стоїть позначка довготи «̄»: car-ti-lā-go [картілЯго]
- 2) Дифтонг: phar-ma-co-roe-a [фармакопЕа]
- 3) Стоїть перед двома чи більше приголосними: pro-cē-ssus [процЕссус]
- 4) Стоїть перед x або z: re-flé-xus [рефлЄксус]

Голосний короткий:

- 1) Над ним стоїть позначка короткості – «̄»: scá-pŭ-la [скАпуля]
- 2) Стоїть перед іншим голосним: ar-ti-cu-lá-tŭ-o [артікуляціо]
- 3) Стоїть перед буквосполученням b, p, d, t, c, g з r або l: cé-rĕ-brum [цЄребрум]

Наголос

- 1) не ставиться на перший склад з кінця; *крім слів, що складаються з одного складу – sóg [кОр];
- 2) падає на другий склад з кінця, якщо він довгий: li-ga-mén-tum [лігамЕнтум]
- 3) падає на третій склад з кінця, якщо другий склад – короткий: cla-ví-cŭ-la [клявІкуля].

Деякі особливості постановки наголосу

- 1) Варто запам'ятати поширені суфікси з довгими та короткими голосними.

Суфікси з довгими голосними:		Суфікси з короткими голосними:	
Іменники	Прикметники	Іменники	Прикметники
-ūr- tinctūra [тінктУра]	-āt- quadrātūs [квадрАтус]	-ŭl- scapŭla [скАпуля]	-bīl- operabīlis [оперАбіліс]
-ān- membrāna [мембрАна]	-ōs- squamōsus [сквамОзус]	-cŭl- tubercŭlum [тубЕркулюм]	-īd- fluīdus [флЮідус]
	-ār- palmāris [пал'мАріс]	-ōl- alveōlus [ал'вЕолюс]	-īc- gastrīcus [гАстрікус]
	-āl- vertebrālis [вертебрАліс]		
	-īn- canīnus [канІнус]		

2) У словах грецького походження, які закінчуються на -ia-, «i» є наголошеним, оскільки походить від давньогрецького дифтонга -ei: cardiopathía [кардіопатІя].

3) У прикметниках грецького походження із закінченням -eus наголос ставиться на «е»: laryngēus [лярінгЕус], glutēus [глютЕус]. Однак у словах із латинським коренем «е» – короткий: óssēus [Осеус].

4) У прикметниках, які закінчуються на -ideus, наголос падає на «i»: rhomboīdeus [ромбоІдеус].

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Визначте та поясніть, на якому складі повинен стояти наголос у наступних словах: palpebra – повіка, cerebellum – мозочок, vesica – міхур, lamina – пластинка, ventriculus – шлуночок, vesicularis – міхуровий, morbus – хвороба, medicus – лікар, occiput – потилиця, tibia – великогомілкова кістка, cerebrum – мозок, abdomen – живіт, fissura – тріщина, vertebra – хребець, vertebralis – хребцевий, venter – живіт, unguentum – мазь, emplastrum – пластир.

Завдання 2. Поясніть наголос у словах: accessorius – додатковий, articulatio – суглоб, calcaneus – п'яткова кістка, femur – стегно, glandula – залоза, gangraena – гангрена, coelia – черевна порожнина, dentalis – зубний, clavicularis – ключичний, fossa – ямка.

Завдання 3. Визначте довготу або короткість другого складу від кінця: pe-ro-ne-us, glu-te-us, di-ae-ta, pro-ces-sus, pro-fun-dus, li-ga-men-tum, pan-cre-as, ti-bi-a, ver-te-bra, pal-pe-bra, sto-ma-chus, o-ryza, re-fle-xus, em-plas-trum.

Завдання 4. Визначте, на якому складі необхідно ставити наголос: membrana – перетинка, tunica – оболонка, vagina – піхва, lamina – пластинка, cartilago – хрящ, apertura – отвір, acidum – кислота, musculus – м'яз, canalis – канал.

Завдання 5. Прочитайте слова та поясніть у них наголос: cervix – шия, cervicalis – шийний, cauda – хвіст, encerephalon – мозок, acutus – гострий, fovea – ямка, clavicula – ключиця, pectoralis – грудний, oculus – око, scapula – лопатка, haema – кров, maxilla – верхня щелепа, cranium – череп, fibula – малогомілкова кістка, patella – колінна чашечка, tarsus – заплесна, metatarsus – плесна.

Завдання 6. Визначте довготу або короткість другого від кінця складу: scapula, cranium, cerebrum, cerebellum, fovea, cauda, vertebra, stomachus, pancreas, processus, tuberculum, fractura, muscularis, myocardium, palatinus, glandula, clavicula, pelvinus, gluteus, patella, flexura, maxilla, fibula, tibia, femoralis, fides, fibrosus, facialis, fascia, mandibula, metacarpus, ileum, metatarsus.

Завдання 7. Вкажіть слова, у яких с вимовляється як [ц]: costa, oculus, cervix, vacca, caput, cauda, lac, colon, cerebrum, columna, canis, facies, cystis, clavicula, cranium, cutis, coelia, caecum, cytus, cavum.

Завдання 8. Вкажіть слова, у яких с вимовляється як [к]: processus, cerebrum, cytus, lac, caecum, vacca, cauda, cystis, acidum, coelia, costa, facies, cranium, cervix, cutis, cavum, cellula, cella, clavicula, scapula.

Завдання 9. Вкажіть слова, у яких s вимовляється як [з]: fossa, septum, sanguis, nasus, sulcus, sternum, dens, serum, basis, sinister, incisura, plasma, sacrum, scapula, tube-rosus, dosis, synovialis, plasmodium, ansa, mensura.

Завдання 10. Вкажіть слова, у яких s вимовляється як [с]: nasus, basis, septum, sanguis, sternum, dens, ansa, plasmodium, synovialis, scapula, tuberosus, mensura, fossa, sinister, incisura.

Завдання 11. Вкажіть слова, у яких склад ті вимовляється як [ці]: solutio, combustio, auscultatio, substantia, mixtio, ostium, ustio, operatio, curatio, filtratio, sterilisatio, abductio, adductio, palpatio, articulatio, rotatio.

Завдання 12. Вкажіть слова, у яких наголос падає на третій склад від кінця: ligamentum, vertebra, processus, stomachus, fascia, glandula, cerebrum, incisura, fractura, ileum, labium, calcaneus, ischium, fissura, palpebra, abductor, gluteus, coelia, tibia, ventriculus.

Завдання 13. Вкажіть слова, у яких наголос падає на другий склад від кінця: ventriculitis, processus, incisura, ileum, articulatio, ligamentum, vertebra, intestinum, ischium, capitulum, fascia, abductor, scapula, stomachus, adductor, appendix, maxilla, fissura, metacarpus, ostium.

Завдання 14. Вкажіть слова, у яких другий склад від кінця довгий: oleum, decoctum, gangraena, fissura, musculus, scapula, capitulum, tuberculum, medulla, palpebra, tinctura, intestinum, solutio, unguentum, filtratio, glandula, labium, ostium, tubulus, patella.

Завдання 15. Прочитайте двоскладові слова, поставте наголос: tuber горб, ramus гілка, collum шия, vena вена, genu коліно, cornu ріг, nervus нерв, fossa ямка, thorax грудна клітка, gaster шлунок, tendo сухожилок, margo край, concha раковина, alpha альфа, dolor біль, cysta кіста, morbus хвороба, pasta паста, pulvis порошок, aqua вода.

Завдання 16. Визначте довготу чи короткість другого складу з кінця. Поставте наголос: Scapula – лопатка, cranium – череп, gingiva – ясна, maxilla – верхня щелепа, fovea – ямка, foramen – отвір, facies – поверхня, cartilago – хрящ, oculus – око, palpebra – повіка, fascia – фасція, ganglion – нервовий вузол, anterior – передній, urethra – уретра, profundus – глибокий, externus – зовнішній, peritoneum – очеревина, canalis – канал, recessus – закуток, digitus – палець, venosus – венозний, foveola – ямочка, orbita – орбіта, unguentum – мазь, suppositorium – супозиторій, Belladonna – беладона, valetudo – здоров'я, maximus – найбільший, systema – система, substantia – речовина, pancreas – підшлункова залоза, Althaea – алтея, habitus – зовнішній вигляд, operatio – операція, melanoma – меланома, gangraena – гангрена.

Завдання 17. Вкажіть довготу або короткість суфікса. Поставте наголос: frontalis – лобовий, clavicula – ключиця, hepaticus – печінковий, fractura – перелом, lacticus – молочний, insanabilis – невиліковний, infectiosus – інфекційний, concentratus – концентрований, ruptura – розрив, ciliaris – війковий, oblongatus – довгастий, ulnaris – ліктьовий, fibrosus – фіброзний, ventriculus – шлуночок, acusticus – слуховий, fluidus – рідкий, thyroideus – щитоподібний, phalangeus – фаланговий, perforatus – проколотий, planum – площа, tuberculosus – туберкульозний, incisura – вирізка, petrosus – кам'янистий, osseus – кістковий, cuboideus – кубоподібний, chloricus – хлоратний, centralis – центральний, palmaris – долонний, oculus – око.

Завдання 18. Прочитайте словосполучення, звертаючи увагу на наголос: apex dentis – верхівка зуба, vesica fellea – жовчний міхур, ligamentum

longitudināle – повздожня зв'язка, musculus depressor – м'яз опускач, canālis pterygoideus – крилоподібний канал, cavitas abdominis – порожнина живота, auris interna – внутрішнє вухо, vena circumflexa – огиальна вена, regio cervicālis – шийна ділянка, costa secunda – друге ребро, medulla spinālis – спинний мозок, musculus biceps – двоголовий м'яз, paries anterior – передня стінка, vena ventriculi sinistri – вена лівого шлуночка, facies fibulae articularis – суглобова поверхня малогомілкової кістки, lobi glandulae thyroideae – частки щитоподібної залози, margo pedis lateralis – латеральний край стопи.

ТЕМА 3. ДІЄСЛОВО (VERBUM). ГРАМАТИЧНІ КАТЕГОРІЇ ДІЄСЛОВА. ОСНОВА ДІЄСЛОВА. ДІЄВІДМІНИ. НАКАЗОВИЙ СПОСІБ (IMPERATIVUS). ВЖИВАННЯ НАКАЗОВОЇ ФОРМИ В РЕЦЕПТАХ. СТАЛІ РЕЦЕПТУРНІ ВИРАЗИ. ДОПОМІЖНЕ ДІЄСЛОВО-ЗВ'ЯЗКА SUM, ESSE (БУТИ)

Латинські дієслова мають:

а) три особи:	persona prima	перша особа
	persona secunda	друга особа
	persona tertia	третя особа
б) два числа:	numerus singularis	однина
	numerus pluralis	множина
в) шість часів ¹ :	tempus praesens	теперішній час
г) три способи:	modus indicativus	дійсний спосіб
	modus imperativus	наказовий спосіб
	modus conjunctivus	умовний спосіб
д) два стани:	genus activum	активний стан
	genus passivum	пасивний стан
е) неозначену форму дієслова	infinitivus	інфінітив

ОСНОВА ДІЄСЛОВА ВИЗНАЧАЄТЬСЯ:
форма Infinitivus відняти закінчення **-re** (для дієслів I, II, IV дієвідмін)
закінчення -ĕre (для дієслів III дієвідміни)

¹ Згідно з програмою тільки один час - теперішній.

infinitivus	основа	відміна
signāre – позначати	signā	I
miscēre – змішувати	miscē	II
solvēre – розчиняти	solv	III
diluēre – розводити	dilu	III
audire – слухати	audi	IV

НАКАЗОВИЙ спосіб дієслова (Imperatīvus) singularis: miscere → misce – змішай – solvēre → solve – розчини pluralis: + -te (I, II, IV дієвідміни) miscete – змішайте + -ite (III дієвідміна) solvite – розчиніть

ДІЙСНИЙ спосіб дієслова (Indicativus) + Activum Passivum sing. plur. sing. plur. 3 особа -(i)t -(u)nt -(i)tur -(u)ntur NB! У дужках вказана єднальний голосний -i- для дієслів III дієвідміни та голосний -u- для дієслів III, IV дієвідмін. miscet – (він, вона) змішує miscetur – змішується solvunt – (вони) розчиняють solvuntur – розчиняються

УМОВНИЙ спосіб дієслова (Conjunctīvus) + + NB! У дієсловах I дієвідміни кінцевий голосний основи -a зливається з суфіксом -a- та переходить в суфікс -e-. misceatur – змішати, нехай буде змішано dêtur – видати, нехай буде видано

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Виділіть основу наступних дієслів і визначте, до якої відміни вони відносяться:

recipere, dare, auscultare, docere, formare, terere, miscere, signare, praeparare, monstrare, coquere, servare, diluere, jungere, finire. 70

Завдання 2. Виділіть основи теперішнього часу супину наступних дієслів:

finio, finitum, finire; divido, divisum, dividere; do, datum, dare; tero, tritum, terere; nutrio, nutritum, nutrire; sano, sanatum, sanare; misceo, mixtum, miscere; audio, auditum, audire.

Завдання 3. Визначте відміну дієслів та перекладіть їх українською: solvere, diluere, filtrare, signare, dare, parare, auscultare, curare, sanare, terere, dignoscere, dividere, finire, nutrire, miscere, occidere, repetere.

Завдання 4. Вкажіть префікси у наступних дієсловах та поясніть їх значення, перекладіть: abducere, adducere, conducere, deducere, educere, inducere, producere, reducere, transfundere, inspirare, expirare, reformare, addere, destruere, praeparare, provocare.

Завдання 5. Утворіть від основи супину наступних дієслів іменники із суфіксом -іо та перекладіть їх: destruo, destructum, destruere; solvo, solutum, solvere; praeparo, praeparatum, praeparare; transfundo, transfusum, transfundere; injicio, injectum, injicere; incido, incisum, incidere; inspire, inspiratum, inspirare; ausculto, auscultatum, auscultare; palpo, palpatum, palpare; exspiro, exspiratum, exspirare; provoco, provocatum, provocare.

Завдання 6. Утворіть від основи супину дієслів іменники із суфіксом -ur та перекладіть їх: aperio, apertum, aperire; contraho, contractum, contrahere; stringo, strictum, stringere; struo, structum, struere.

Завдання 7. Утворіть від основи супину дієслів іменники із суфіксом -or та перекладіть їх: deprimio, depressurn, deprimere; levo, levatum, levare; extendo, extensum, extendere; flecto, flexum, flectere.

Завдання 8. Перекладіть українською:

1. In columna vertebrali animalium sunt: vertebrae cervicales, thoracales, lumbales, caudales. 2. Ossa nasalia bestiarum rapacium magna et longa sunt. 3. Musculi bicipites et tricipites teretes sunt. 4. Musculi abdominis sunt: musculus rectus abdominis, musculus obliquus externus abdominis, musculus obliquus internus abdominis, musculus transversus abdominis. 5. Hepar glandula est. 6. Cancer oculi morbus rarus est. 7. Zincum et argentum metalla sunt. 8. Terra et luna sunt stellae. 9. In terra et in aqua est vita. 10. In luna non est vita. 2. Визначте відміну дієслів та перекладіть їх українською: curare, signare, solvere, nutrire, diluere, filtrare, miscere.

Вживання наказової форми в рецептах

У рецептах вживається наказова форма дієслів у формі другої особи однини: **Recipe (Rp.)** – візьми. Цим словом починається латинська частина рецепту. **Adde** – добав, **Solve** – розчини; використовуються при переліку лікарських речовин. **Misce** – змішай, **Da** – видай, **Signa** – познач, **Divide** – розділи; вказівки лікаря фармацевтові про те, що зробити з названими лікарськими речовинами. **Repete** – повтори; якщо за використанням рецептом необхідно приготувати ліки повторно.

КОН'ЮНКТИВ У РЕЦЕПТУРНИХ ФОРМУЛЮВАННЯХ УМОВНИЙ СПОСІБ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО І ПАСИВНОГО СТАНІВ

Conjunctivus у латинській мові відповідає умовному способі в українській, але, виконує значно більше функцій. Він виражає дію, яка не відбувалась і не відбувається в даний момент, але могла або може відбутися при певних умовах. Кон'юнктив служить для вираження волевиявлення (*наказ, але у ввічливій формі*), бажання, припущення, «сумніву, вагання тощо. У латинській мові вживається як у незалежних самостійних, так і в підрядних реченнях.

У незалежних реченнях кон'юнктив уживається для вираження волевиявлення (*замість наказового способу*), побажання, заклику до дії, прохання, наприклад: *Misceatur* – хай буде змішано (*замість Misce* – змішай); *Amemus patriam nostram!* – Любімо свою батьківщину! *Sis felix!* – Будь щасливий (-а)!

Кон'юнктив вживається у латинській мові також у підрядних реченнях мети, які починаються сполучником *ut* (*щоб*), *ne* (*щоб не*), наприклад:

Misce, ut fiat unguentum. – Змішай, щоб утворилась мазь.

Cave, ne cadas, — Бережися, щоб ти не впав.

У рецептурних формулюваннях сполучник *ut*, як правило, пропускається, наприклад:

Misce, fiant pilulae. – Змішай, щоб утворилися пілюлі.

Утворюється кон'юнктив від дієслів I дієвідміни шляхом заміни кінцевої снови -а на -е, а від дієслів II, III, IV дієвідмін - шляхом приєднання суфікса -а- та особових закінчень активного чи пасивного стану.

Запам'ятайте рецептурні вирази з кон'юнктивом:

Misceatur	Нехай буде змішано; змішати
Detur	Нехай буде видано; видати
Signetur	Нехай буде позначено; позначити
Sterilisetur	Нехай буде простерилізовано; простерилізувати
Repetatur	Нехай буде повторено; повторити
Formetur	Нехай буде сформовано; сформувати
Formentur	Нехай будуть сформовані; сформувати
Dentur tales doses numero	Нехай будуть видані (видати) такі дози кількістю...

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Перекладіть з латинської мови: 1. Misce. Da. Signa. 2. Repete. Repetite. 3. Date cito. 4. Infunde et filtra exacte. 5. Contere et solve statim. 6. Audi et scribeattente. 7. Laborate bene. 8. Dividite et conspergite. 9. Scribite bene et legite. 10. Vale, valete. 11. Verte. 12. Praeparate, turn date. 13. Colligite et siccate bene. 14. Sume statim. 15. Fini filtrare. 16. Bene coquite, turn filtrate. 17. Probe sterilisa. 18. Miscete, agitate et colate.

Завдання 2. Перекладіть: 1. Calvaria cerebrum tegit et defendit. 2. Collegae Latinae bene legunt et scribunt. 3. Audi et scribe collega! 4. Audite et scribite, collegae! 5. Patriam amare et defendere debemus. 6. Bene vivimus et multum (багато) laboramus. 7. Chirurgus scalpello (скальпелем) agit. 8. Agite cito, collegae. 9. Auscultare disce. 10. Feminae plantas et herbas medicatas colligunt. 11. Aegrotae male dormiunt. 12. Infundite aquam destillatam in lagenam

Завдання 3. Перекладіть з латинської мови:

1. Misce tincturas. 2. Praepara pilulas. 3. Sterilise ollas et lagenas. 4. Da aegrotae Tincturam Valerianae. 5. Sterilise telam. 6. Colligite et siccate herbas. 7. Infunde mixturam in lagenam. 8. In Terra est vita, in Luna non est. 9. In silva multae (численні) plantae sunt. 10. Praescribe Tincturam Cimicifigae contra hypertonium. 11. In officinis oleum (олія) Hippophaes est. 12. Filtra Tincturam Aloes per chartam. 13. Da aegrotae praeparatum (препарат) choles. 14. Coque et bibe Coffeam ad hypotonium. 15. Cura aegrotam herba Hierochloes.

Завдання 4. Перекладіть на латинську мову:

1. Збирайте траву зубрівки! 2. Алое, каланхое й обліпіха – рослини. 3. При гіпертонії вари траву рути! 4. В аптеках бувають препарати (praeparata) жовчі. 5. Розітри таблетку і розчини у воді! 6. Суши ягоди! 7. Видай пілюлі в коробочці! 8. Стерилізуй воду! 9. Змішайте настойки! 10. Розчини цукор у воді!

Завдання 5. Виділіть основу теперішнього часу, утворіть наказовий спосіб

servare – зберігати

praeparare – приготувати

studere – вивчати

colare – цідити

venire – приходити

habere – мати

filtrare – фільтрувати

dare – давати

repetere – повторяти

dividere – ділити

nutrire – годувати

vivere – жити

conspergere – посипати

macerare – замочувати

infundere – наливати

refrigerare – охолоджувати

diluere – розводити

extrahere – витягати

signare – позначати

valere – бути здоровим

concidere – розрізати

bibere – пити

Найбільш уживані рецептурні фрази з дієсловом *fi*, *feri*:

Misce, (ut) fiat pasta	Змішай, (щоб) нехай утвориться паста
Misce, (ut) fiat pulvis	Змішай, (щоб) нехай утвориться поршок
Misce, (ut) fiat unguentum	Змішай, (щоб) нехай утвориться мазь
Misce, (ut) fiant suppositoria	Змішай, (щоб) нехай утворяться супозиторії
Misce, (ut) fiat suppositorium	Змішай, (щоб) нехай утвориться супозиторій
Misce, (ut) fiat linimentum	Змішай, (щоб) нехай утвориться лінімент
Misce, (ut) fiant species	Змішай, (щоб) нехай утвориться збір

Інші рецептурні фрази:

Recipe	Візьми
Misce (Misceatur)	Змішай (нехай буде змішано)
Da (Detur)	Видай (нехай буде видано)
Signa (Signetur)	Познач (хай буде позначено)
Sterillsa (Sterilisetur)	Простерилізуй (нехай буде простерилізовано)
Da (Dentur) tales doses numero	Видай (нехай будуть видані) такі дози числом
Adde asepticce	Додай асептично
Da in tabulettis (ampullis)	Видай в таблетках (ампулах)
Da in capsulis gelatinosis	Видай в желатинових капсулах
Verte	Перегорни

Лексичний мінімум дієслів

I дієвідміна

agitare - рухати, бовтати	sanare - лікувати
curare - лікувати,	amare - любити
auscultare - вислуховувати	refrigerare - охолоджувати
formare - утворювати	parare - готувати
servare - зберігати	praeparare - приготувати
colare - цідити	macerare - намочувати
laborare - працювати	dilatare - розширювати
obturare - замикати	perforare - пробивати
dare - давати, дарити	praecipitare - осаджувати
signare - позначати	sterilizare - стерілізувати
filtrare - фільтрувати	depurare - очищати
spirare - дихати	sedare - заспокоювати

II дієвідміна

docere - навчати	miscere - змішувати
videre - бачити	movere - рухатись
valere - бути здоровим	habere - мати
dolere - хворіти	florere - цвісти
studere - вивчати	retinere - затримувати
sorbere - поглинати	adhibere - вживати
continere - утримувати	olere - пахнути

III дієвідміна

capere - брати	scribere - писати
cupere - бажати	tegere - покривати
dividere - ділити	incisere - вирізати
facere - робити	terere - терти
legere - читати	recipere - брати, приймати
trahere - тягнути	solvere - розчиняти
extrahere - витягувати	conspergere - обсіпати
pungere - колоти	coquere - варити
dicere - говорити	addere - добавляти
accipere - отримувати	vertere - повертати
vivere - жити	incidere - розрізати
diluere - розбавляти	ducere - вести
defendere - захищати	infundere - наливати, насипати
repetere - повторювати	considerare - різати, подрібнювати
contundere - подрібнювати	exprimere - вичавлювати
colligere - збирати	seponere - залишати
sumere - приймати	

IV дієвідміна

servire - слугувати	finire - кінчати
aperire - відкривати	dormire - спати
sentire - відчувати	venire - приходити
audire - слухати	nutrire - годувати

Допоміжне дієслово-зв'язка *sum, esse* (бути). Теперішній час дійсного способу (*presens indicativi*)

Singularis	Pluralis
1. <i>sum</i> (я) є	1. <i>sumus</i> (ми) є
2. <i>es</i> (ти) є	2. <i>estis</i> (ви) є
3. <i>est</i> (він, вона, воно) є	3. <i>sunt</i> (вони) є

1. Дієслово-зв'язка *esse* в латинській мові не пропускається. Іменна частина складеного присудка стоїть в *Nominativus* - називному відмінку:

Rosa flos est.

Троянда - квітка.

Rosa et Chamomilla flores sunt. *Троянда і ромашка - квіти.*

2. Дієслово *esse* в функції простого присудка має значення "існувати", "бувати":

Sunt multae bestiae.

Існують численні тварини.

ТЕМА 4. ІМЕННИК. ГРАМАТИЧНІ КАТЕГОРІЇ ІМЕННИКІВ. НАПИСАННЯ ІМЕННИКІВ У РЕЦЕПТУРІ. ВЕТЕРИНАРНА ТЕРМІНОЛОГІЯ. НЕУЗГОДЖЕНЕ ОЗНАЧЕННЯ. СТРУКТУРА АНАТОМОГІСТОЛОГІЧНИХ ТЕРМІНІВ. СЛОВОТВОРЕННЯ.

Іменник у латинській мові має п'ять відмін. Належність іменника до певної відміни визначається за закінченням родового відмінка однини (*Genetivus singularis*):

відміна	I	II	III	IV	V
N. sing.	<i>Aqua</i>	<i>folium</i>	<i>flos</i>	<i>fructus</i>	<i>species</i>
Gen. sing.	<i>aqu-ae</i>	<i>foli-i</i>	<i>flor-is</i>	<i>fruct-us</i>	<i>speci-ei</i>

Перша відміна (*Declinatio prima*)

До I відміни належать іменники жіночого роду, які в *Nom. sing.* закінчуються на **-a**, в *Gen. sing.* - на **-ae**. Наприклад:

<i>herba, ae f</i>	трава, зілля
<i>officina, ae f</i>	аптека
<i>planta, ae f</i>	рослина
<i>lagna, ae f</i>	пляшка
<i>olla, ae f</i>	банка

Навчально-методичне видання

**ПРАКТИКУМ
ДЛЯ АУДИТОРНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ІЗ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЛАТИНСЬКА МОВА ТА ТЕРМІНОЛОГІЯ»**

для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності –
211 «Ветеринарна медицина»

Цвид-Гром Олена Петрівна

Здано до складання Підписано до друку 28.05.2024.
Формат 60/84 1/16 Ум. друк. арк. 18,6. Тираж 100. Зам.
Сектор оперативної поліграфії РВІКВ БНАУ
09117, м. Біла Церква, Соборна площа, 8/1; тел. 3-11-01